

Kur ir atkritumi, tauriņus reti redzam

Vasara ir laiks, kad apkārt viss zied un zaļo. Pricējami, ka dārzeņos ienākas ogas un dārzeņi, kaitina, ka zāle un nezāles tik ātri aug, puķes nozied. Dzīvoklī atkritumu spainī aizvien vairāk nonāk neapēstais – produkti, kas sabojājušies. Lielais sadzīves atkritumu konteiners ātri piepildās.

Un te sākas stāsts par bioloģiskajiem atkritumiem. Atkritumu apsaimniekošanas likumā teikts: bioloģiskie atkritumi ir bioloģiski noārdāmi dārzu un parku atkritumi, mājāsaimniecību, biroju, sabiedriskās ēdināšanas iestāžu (restorānu, ēdnīcu u.c.), vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības vietu pārtikas un virtuves atkritumi un citi tiem pielīdzināmi pārtikas rūpniecības uzņēmumu atkritumi.

“Liela daļa bioloģisko atkritumu rodas virtuvē. Gaļai un gaļas produktiem, kauliem, cietiem piena produktiem, olu čaumalām, augļu un dārzeņu pārpalikumiem – mizām, kauliņiem, serdēm –, graudaugu izstrādājumiem nav vieta sadzīves atkritumu konteinerā. Tāpat kā puķēm no vāzes, pagalmā nopļautai zālei vai izravētām nezālēm,” skaidro SIA “ZAAO” Vides ilgtspējas pakalpojumu daļas vadītāja Inga Kovala-Sēne.

Bioloģiski noārdāmo atkritumu savākšana ir viens no jaunākajiem uzņēmuma pakalpojumiem. “Vispirms pilotprojektā Cēsīs izmēģinājām, vai iedzīvotāji saprot, kā šķirot, skaidrojām, kā to praktiski darīt, lai ir ērti. Bija neapmierinātie, jo bio konteineriem nereti ir raksturīga smaka, kāpuri, lido mušas. Iedzīvotāji var daudz ko darīt paši, ievērot vienkāršas lietas, un nebūs ne smakas, ne mušu, ne kāpuru,” saka I. Kovala-Sēne un atgādina, ka no 2024. gada 1. janvāra Latvijā ieviesta obligāta bioloģisko atkritumu dalītās vākšanas sistēma. Pakalpojums ir obligāts daudzdzīvokļu māju iedzīvotājiem un uzņēmumiem pašvaldību saistošajos noteikumos noteiktajās teritorijās.

Praktiski ērti ir bioloģiskos atkritumus savākt maisiņā, to ievietot spainītī ar vāku. “Ja izmanto plastmasas maisiņu, savākt izber bio konteinerā un maisiņu iemet sadzīves atkritumu konteinerā. Plastmasas maisiņus nedrīkst mest bio konteinerā,” stingri norāda uzņēmuma daļas vadītāja un vērs uzmanību, ka ērti ir izmantot speciālos biomaisiņus, kurus var izmest kopā ar atkritumiem.

I. Kovala-Sēne pastāsta, ka veikalos nopērkami dažnedažādi maisiņi ar norādēm eko un bio, bet nereti tā ir zaļmal-dināšana. Uz bioloģiski noārdāmā maisiņa ir atbilstošs marķējums un atsauce uz “EN 13432” standartu. Ja tā nav, ražotājs cenšas pārdot savu preci, maldinot pircēju.

Katra pašvaldība nosaka vietas, kur atkritumu apsaimniekotājam jānodrošina iedzīvotājiem bioloģisko atkritumu savākšana. “ZAAO” apkalpo 11 Vidzemes pašvaldību teritorijas. Vidzemē ir uzstādīti apmēram 46 tūkstoši sadzīves atkritumu konteineru, bioloģiskie pagaidām 1100. Par simts vairāk, salīdzinot ar pagājušo vasaru.

“Bioloģisko atkritumu izvešana ir par 40 procentiem lētāka nekā sadzīves atkritumu. Tas noteikts likumā. Bioloģiskie atkritumi ir smagi. Sadzīves atkritumos iemestas arbūza mizas vai nevajadzīgie āboli rudenī krietni palielina atkritumu svaru. Pērn savāko sadzīves atkritumu apjoms samazinājās, kas liecina par iedzīvotāju arvien atbildīgāku iesaisti bioloģisko atkritumu šķirošanā. Jo vairāk bioatkritumu tiek nošķirti, jo mazāk nešķirotu atkritumu nonāk apglabāšanā. Tas ļauj samazināt arī apsaimniekošanas izmaksas. Un tas iedzīvotājiem ir ekonomiskais izdevīgums. Gada sākumā varējām kaut nedaudz samazināt atkritumu savākšanas maksu,” stāsta I. Kovala-Sēne un piebilst, ka 25–35 pro-

Augsnei noderīgs. Ne viens vien interesējas, kā top “ZAAO zeme”

Top biogāze. “ZAAO” Noārdāmo atkritumu nodaļas vadītājs Arnis Puriņš-Salavejs atbildīgs, lai biogāzes ieguves komplekss strādātu bez aizķeršanās

centi nešķirotajos sadzīves atkritumos ir bioatkritumi. Viņa uzsver, ka klienti bioloģiskā konteinerā izvešanu var pieteikt arī tad, ja tas ir pilns tikai līdz pusei, jo īpaši vasarā, ābolu laikā, kad, atkritumiem pūstot, rodas nepatīkama smaka. Iedzīvotāji pārliecinājušies, ka bio konteinerā atkritumus vajag likt kārtās – sapļautā zāle, virtuves atkritumi, sapļautā zāle utt. Tad smakas ir mazāk. Bio atkritumu konteineru ieteicams novietot ēnainā vietā. Uzņēmums piedāvā dažāda tilpuma konteinerus. Bioloģiskos atkritumus iespējams nodot arī EKO laukumos par ļoti simbolisku samaksu. Ieguvums ir būtisks, jo var samazināt sadzīves atkritumu daudzumu, turklāt sadzīves atkritumu konteinerā nebūs smakas.

Bioloģiskie atkritumi ir resurss, ko ļoti viegli sabojāt. Vai konteinerā nav kādi piemaisījumi, pirmais pārliecinās atkritumsavācēja mašīnas šoferis. Visbiežāk tiek fiksēti, ka virtuves atkritumi izmesti plastmasas maisiņos. “Daudzdzīvokļu māju iedzīvotāji nereti neizlasa, kādiem atkritumiem konteiners domāts, iemet pirmajā, kas pa rokai. Tējas un kafijas biežumi ir bioloģiskie atkritumi, bet tikai bez maisiņiem un filtriem,” uzsver I. Kovala-Sēne un atgādina, ka koksnes pelni nav bioloģiskie atkritumi, bet tos atdzesētus nav aizliegts bērt sadzīves atkritumu konteinerā.

Dzīvi Spānijas kailgliemeži nav klasificējami kā atkritumi, jo tie ir dzīvas būtnes. Attiecībā uz bojā gājušiem kailgliemežiem jāņem vērā apstrādes tehniskās iespējas, tāpēc tos nedrīkst ievietot bio konteinerā.

Eiropas Savienība (ES) noteikusi mērķi līdz 2035. gadam poligonos apglabāt ne vairāk kā 10% no radītajiem sadzīves atkritumiem, savukārt pārējiem jānonāk

pārstrādē. Patlaban SIA “ZAAO” darbības reģionā apglabāšanai joprojām tiek novirzīti aptuveni 45% sadzīves atkritumu, tādēļ šķirošanas apjomu palielināšana joprojām ir būtisks uzdevums.

“Bioloģiskie atkritumi ir vienīgie, kur labi redzams pilnais aprites ekonomikas cikls, kā to dara “ZAAO”, – atkritumus savāc, aprites ekonomikas centrā “Daibe” pārstrādā un iegūst gala produktus – kompostu “ZAAO zeme” un biogāzi,” uzsver I. Kovala-Sēne.

Ražo kompostu un biogāzi

“Katra tonna bioatkritumu, kas netiek nodalīta un pārstrādāta, nekontrolēti sadaloties, rada 28 reizes lielāku CO₂ emisiju apjomu nekā ogļskābā gāze, sadegot koksnē. Galvenā prasība, kas izriet no ES direktīvām: samazināt atkritumu apglabāšanu, līdz ar to siltumnīcefekta gāzu emisiju, kas izraisa globālo sasilšanu,” skaidro “ZAAO” attīstības daļas vadītājs Mārtiņš Niklass. Viņš atgādina, ka Latvijā novēloti, salīdzinot ar ES valstīm, tikai trīs gadus ir prasība, ka bioloģiskie atkritumi jāšķirot. ES direktīva pieņemta 1999. gadā. Latvijā vien 2003. gada nogalē ar ES fondu atbalstu Getliņos, Piejūrā, Jelgavā, Daugavpilī un Daibē izbūvēja bioloģisko atkritumu mehāniski atdalāmas iekārtas, kas no sadzīves atkritumiem atdala bioloģiskos. Patlaban “ZAAO” gadā savāc aptuveni trīs tūkstošus tonnu bioatkritumu. M. Niklass uzsver, ka būtu vēlams savākt vismaz desmit tūkstošus tonnu.

Uzņēmums no vienas tonnas bioloģisko atkritumu apmēram simts dienās saražo 400 kilogramus komposta. “Kāda

biodegradējamiem polimēriem, kuri dabīgi sadalās, ir ietekme uz ekosistēmu, līdz galam nav izpētīts. Lai iegūtu atkritumu maisiņiem vajadzīgās īpašības, diemžēl ir piedevas, ko izmanto gan fosilo, gan biopolimēru ražošanā,” pārdomās dalās M. Niklass un uzsver, ka tikai no bioatkritumiem bez piemaisījumiem var saražot tīru, augstvērtīgu kompostu.

Pavasārī kompostu labprāt iegādājas zaļās zonas labiekārtošanas darbiem. “Pašvaldības apzaļumošanai pērk kūdras substrātu, bet Daibē par simbolisku cenu var iegādāties kompostu. Ir jāmaina paradumi,” uzskata M. Niklass un stāsta, ka Lietuvā jau 2006. gadā atkritumu apsaimniekotāji sāka ražot kompostu, ko visas pašvaldības izmanto apzaļumošanai. Lauksaimnieki novērtē humusvielu kvalitāti “ZAAO” kompostā.

Jau kopš 2009. gada no biogāzes Daibē ražoja elektroenerģiju. Pēdējos gados to darīt neatmaksājas, jo elektrību lētāk ražot no saules un vēja, nevis iegūt koģenerācijas ceļā.

Pagājušajā mēnesī Daibē sāka strādāt biogāzes attīrīšanas un saspīestā biometāna uzpildes iekārtu komplekss. “Bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādē iegūto biogāzi pārveidojam saspīestā biometānā, ko “ZAAO” var izmantot atkritumu savākšanas transportlīdzekļiem,” stāsta “ZAAO” Noārdāmo atkritumu nodaļas vadītājs Arnis Puriņš-Salavejs un uzsver, ka mērķtiecīgi strādāts, lai īstenotu vides ilgtspējas mērķus, samazinātu transporta emisijas un uzņēmums nebūtu atkarīgs no degvielas cenu svārstībām un ģeopolitiskās situācijas. Pārstrādājot bioloģiski noārdāmos atkritumus, Daibē var saražot 280 tūkstošus kilogramu biometāna gadā. Ar tādu apjomu var nodrošināt 15–16 atkritumu savācēja mašīnas. Patlaban biometānu izmanto piecas. Atjaunojot autoparku, tiks iegādātas mašīnas, kas darbināmas ar biometānu.

“Esam pirmais atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums Latvijā, kas uzbūvējis šādu kompleksu, ražo biogāzi, un paši to arī izmantojam. Ir uzņēmumi, kas pērk dabas gāzi un izmanto savām mašīnām, jo publiskiem uzņēmumiem jānodrošina bezemisiju vai mazemisiju transports,” ar lepnumu saka M. Niklass. Viņš atgādina, ka bioatkritumiem kā resursam ir daudzas izmantošanas iespējas – no tiem ražo arī aviodegvielu, metanolu. “Diemžēl pārstrādei vajag apjomus, kurus Latvijā nodrošināt nevaram,” vērtē M. Niklass.

Lielaais plēsējs nav retums mežā, bet lācim nav jābūt pilsētā

Lācis pastaigājas pilsētā – tāda ziņa no Jēkabpils maija beigās satricināja vai visu Latviju. Bet dažus jēkabpiliešus plēsējs nebija nobaidījis, cilvēki tuvojās lācim, lai to nofilmētu un varētu parādīt ne tikai draugiem, bet arī sociālajos medijos. Vēl pēc pāris dienām lācis tika manīts pie Kokneses, kur no Likteņdārza puses peldējis pāri upei.

Izdevuma “Brīvā Daugava” galvenā redaktore Sarmīte Rutka teic, ka viņu pusē lielais dzīvnieks noteikti nav retums: “Tas nav pirmais redzētais lācis apkaimē, apkārtne tie dzīvo gadiem. Tomēr ir atšķirība – lāci satiekam mežā vai pilsētā. Mežā zinām, kā jāuzvedas, ka jābūt piesardzīgiem. Bet satikt lāci pilsētā ir pavisam cits stāsts. Jāteic gan, ka te dzīvnieks bija daudz vairāk nobijies nekā cilvēks.” S. Rutka piemin pamatotās aizdomas, ka lācis pilsētā ticis iedzīts. “Piepilsētas ciems Brodī atrodas pie meža, tur lāči manīti jau iepriekš. Jēkabpilī iekļūdušais dzīvnieks bija lācēns, varētu būt pērn dzimis. Vispirms bija ienācis piepilsētā un ticis līdz degvielas uzpildes stacijai, no kurienes bija pirmie video, cilvēki ar savu uzmanību lāci sabiedēja, dzenot to dziļāk pilsētā, līdz pat daudzdzīvokļu māju rajonam,” notikumu gaitu šķetina galvenā redaktore.

“Cilvēku kāre iegūt video ir neprātīga,” atzīst S. Rutka. Iedzīvotāji vispirms nevis ziņoja policijai un Dabas aizsardzības pārvaldei, bet gan centās piekļūt lācim iespējami tuvāk, izkāpa no mašīnām, gāja klāt, lai varētu nofilmēt. “Tas ir neprāts. Varu piekrist Dabas aizsardzības pārvaldes amatpersonām, kuras norāda, ka cilvēki tik ļoti ieslīguši savos sociālo tīklu burbuļos un ieraudzīto uztver kā videospēli, nesaņemot dzīves realitāti. Tas nav multfilmas tēls – mīļīgais lācītis – un cilvēki paši nav supervaroņi ar deviņām dzīvībām. Speciālisti vienmēr ir uzsvēruši, ka lācis, vilks, lapsa, lūsis, alnis, kas arī nesen redzēts pilsētā, ir bīstams dzīvnieks, ko noteikti nevajag provocēt. To ieraugot apdzīvotā vietā, pēc iespējas ātrāk jāzvana speciālistiem, kas zinās, kā dzīvniekam palīdzēt tikt ārā no pilsētas. Iedzīvotājiem nav ne zināšanu, ne pašaglabāšanās instinkta, toties ir milzīga tieksme nofilmēt, lai varētu parādīt: lūk, es un lācis. Par laimi, šis lācis bija visai labvēlīgs. Taču ir brīnums, ka tas neko nenodarīja, jo stresā un aizsargājoties dzīvnieks pavisam noteikti var uzbrukt. Un kas notiktu, ja kāds cilvēks iznāktu no mājas uz ielas lācim priekšā, nezinot, ka tas tur ir? Ja lācis ko nodarītu, kurš tad būtu vainīgs? Plēsēju aizdzīt atpakaļ mežā izdevās tikai ar tumsas iestāšanos. Cik daudz bīstamu situāciju varēja būt! Turklāt absurds ir tas, ka pašvaldības policijai grūtākais bija nevis palīdzēt lācim nokļūt dabiskajā vidē, bet gan aizdzīt prom filmētājus, kuri, aizgāināti no vienas puses, atgriezās no citas.”

S. Rutka atzīst, ka normālā situācijā lācim nevajadzētu nākt uz pilsētu, bet, ja vienreiz to ir izdarījis, nav izslēgts, ka nāks vēl. “Tomēr ceram, ka lācim pietiks vietas mežā un tas nenāks dzīvot uz pilsētu. Jēkabpils apkaimē ir meži, dzīvnieku te patiešām ir daudz. Lāčus nav ļauts medīt, skaidrs, ka dzīvnieku skaits palielinās, jo tiem nav dabisko ienaidnieku. Taču dzīvotajam cilvēkam ietekmētā vidē un droši vien jāprot regulēt arī lāču skaitu, lai to nebūtu pārāk daudz, lai nebūtu jāsatraucas, ka lācis jebkurā brīdī var ienākt sētā. Tas pats jāsaka par citiem cilvēkam bīstamajiem dzīvniekiem. Igaunijā regulē lāču izplatību, to dara arī citās valstīs,” saka S. Rutka un uzsver, ka Latvijā lācis nav retums mežā, bet līdz šim tas bija retums pilsētā. Ja lielo dzīvnieku skaits netiks regulēts, tad arī pilsētā lācis vairs nebūs retums. “Tas ir tāpat kā ar bebbriem Rīgas kanālā – nav tā, ka tie paši sapratīs un ies uz laukiem. Ja dzīvnieku nekas neapdraud, turklāt ir pieejama barības bāze, kāpēc apgrūtināt sevi mežā, ja pilsētā pie mājām, veikaliem, ēdniecām galdiņš ir uzklāts?” retoriski vaicā

Mednieks Aivis Bukovskis rāda meža kamerās nofilmētos ķepaiņus

FAKTI

- 2025. gadā apkopotas ziņas par 827 nejausiem lāču vai to klātbūtnes pazīmju novērojumiem. 170 no tiem ir pilnīgas ziņas. Gadījuma ziņas apkopotas no mobilās lietotnes “Mednis” ierakstiem, Valsts robežsardzes darbinieku novērojumiem, ziņojumiem vietnē www.dabasdati.lv un “Facebook” grupā “Lāču izplatība Latvijā”, Dabas aizsardzības pārvaldes, AS “Latvijas valsts meži” un LVMI “Silava” speciālistu novērojumiem.
- 2025. gadā visvairāk ziņojumu bijis aprīlī, maijā, septembrī un oktobrī. Aprīlī lāči novēroti 55, maijā 81, septembrī 44 un oktobrī – 45 pagastos. Lielākais lāču skaits novērots Viļķenes pagastā (ne mazāk kā deviņi indivīdi), Alojas pagastā (septiņi indivīdi), Ainažu pagastā (seši indivīdi), kā arī Lodes un Mētrienas pagastā (katrā pieci indivīdi).
- Salīdzinājumā ar 2024. gada datiem pērn gan novērojumu, gan arī lāču skaits Latvijā palielinājies. Lielākā daļa novērojumu liecina par jaunu un nepieaugušu dzīvnieku klātbūtni. Lāču vairošanās 2025. gadā Latvijā ir konstatēta ar foto un video fiksētiem gadījumiem par novērotajām lāču mātītēm un 1–4 lācēniem. Vērtējams, ka Latvijas teritorijā vairojušās vismaz 18 lācenes.
- 2025. gadā dzīvnieku skaita vērtējums Latvijas teritorijā ir aptuveni 190 lāču, bet pēdējos trīs gados to izplatības robežas Latvijā gandrīz nav paplašinājušās. Valsts austrumu daļā brūno lāču populācija ir nostiprinājusies, uzsākot funkcionēt demogrāfiski, tādējādi radot lielāku iespēju areālam paplašināties valsts rietumu virzienā un Lietuvas teritorijā.

Avots: LVMI “Silava” projekts “Lāču monitorings 2023.–2025. gadā”

Sarmīte, vērtējot, ka tā vai citādi, bet būs jāsaprot, kā nepieļaut lielo plēsēju ienākšanu pilsētā.

Satikšanās ar lāci mežā

Mednieku kluba “Daibe” mednieks Aivis Bukovskis lāci saticis vairākas reizes. Pērn tas noticis pavisam negaidīti. “Sēdēju medību tornī, ārā tumšs, gatavojos kāpt zemē, lai ietu uz mašīnu. Kad jau kāpu uz pakāpieniem, tuvējā pudurī sadzirdēju troksnīti. Kāds nāca, un tas bija lācis. Pieņāca pie paša torņa. Būtu nedaudz agrāk kāpis lejā, būtu gājis viņam tieši pretī. Es lācim uzsaucu, kas nesaprata, no kurienes nāk skaņa, vēl kādu brīdi uzkavējās un tad lēnu garu, nesteidzīgi devās projām.” Šogad lāči satikti medību laikā. Izkāpjot no mašīnas un vēloties saregulēt termokameru, lai dotos uz torni, Aivis sadzirdējis ka blakus kaut kas notiek. Izrādījās, ka turpat netālu – trīs metrus no mašīnas – divi lāči iznākuši uz braucamā ceļa. “Es uzsaucu, kur tad ies. Tad gan nobijās un aizskrēja,” stāsta A. Bukovskis.

Mednieks vērtē, ka lāču kļūst arvien vairāk. “Uzskatām, ka to ir vairāk nekā 190 uzskaitītie. Redzam tos paši un arī novērošanas kamerās – gan staigājot pa takām, gan pie barotavām. Un tur, kur nāk lācis, citus zvērus var nemeklēt, tie ķepainim dod ceļu. Pērn bija pieci lāči, kuri pastāvīgi nāca un diendienā ēda. Mēs rēķinājām, ka pērn mūspusē bija vismaz astoņi lāči, te ir arī tāds liels purva masīvs, kur viņi jau ir dzīvojušies labu laiku. Un tas ir tikai vienā nelielā teritorijā. Turklāt lāči gan dzīvo uz vietas, gan ienāk Latvijā no Igaunijas,” skaidro A. Bukovskis. “Ja pirms desmit gadiem reti kurš bija lāci dzīv redzējis, pēdējo trīs gadu laikā, aizejot uz torni un dzirdot, ka kaut kas nāk, nereti izrādās, ka tas ir tieši lācis. Kā viņi pavasarī pamostas, tā arī tepat dzīvojas. Jā, varbūt aiziet arī uz kaimiņu mednieku terito-

riju, bet tepat vien ir. Redzam arī lācēnus.” Sēņotājiem un ogotājiem jāreķinās, ka var gadīties lāčus satikt. Mednieks norāda, ka lāču uzvedība ir atkarīga no tā, cik viņam attiecīgajā brīdī ir pieejama barība. “Pavasārī, kad tie mostas, isti nekā nav. Lācis ir visēdājs, tā nu tas šādā laikā papostīs gan bišu dravas, kā tas bija pie Daces Rukšānes mājām, gan var noplēst kādu teļu, un, kamēr vēl nav ogu, meklēs barotavās graudus.” Mednieks aicina, dodoties sēņot vai ogot, neiet klusi, jo lācim ir laba dzirdē, tas sadzirdēs un, visticamāk, dosies citā virzienā. Bet ja sanāk ķepaini satikt, vajadzētu izvairīties no straujām kustībām, neradīt lācim stresu, lai tas nejostos apdraudēts un nekļūtu agresīvs. Bīstamākas situācijas var būt pavasaros, kad lācis nav paēdis un lāču mamma ir ar mazuļiem, tāpat arī riesta laikā, kas ir jūnijā. Rudenī barības ir vairāk, un tad jau ķepaiņi taisās iet gulēt.

Mednieks vērtē, ka kopumā plēsīgo zvēru skaits palielinās. Arī lūšu, kopš tos vairs nevar medīt, ir aizvien vairāk. Tāpat vilki, jo tos var medīt ierobežotā skaitā, un limitu katru gadu sasniedz arvien ātrāk, kas liecina par vilku lielo izplatību. A. Bukovskis aizdomājas, ka arī lāču medīšana būtu jāapspriež jau tagad, ja negribas nonākt situācijā, ar kuru nevarēs tikt galā: “Tas pats Jēkabpils gadījums. Kaut lācis pilsētā iemaldījās nejausi, kas notiktu, ja tur garām ietu bērņudārza grupiņa? Bērni domā, ka lācis ir mīļš, bet ja lācis ir nobijies un agresīvs, var notikt briesmu lietas. Domāju, ka šī ienākšana pilsētā nebūs vienīgais gadījums. Lācis savu taciņu ir iestaiģājis un, iespējams, vēlreiz atgriezīsies, jo īpaši, ja pašam barība ir grūtāk pieejama un pilsētā to vieglāk atrast. Lāčus arvien vairāk redzam tuvāk apdzīvotām vietām, ciematos. Tā tas ir, jo lāču skaits palielinās. Turklāt viņiem ne no kā nav jābaidās, jo gan citi meža dzīvnieki dod ceļu, gan cilvēks neapdraud.”

PADOMI

Kā izvairīties no satikšanās ar lāci

- Lācis ir visēdājs, kurš lieliski piemērojas cilvēku dzīves vietām, ir gatavs piekļūt visam, kur ir barība (komposts, atstāta dzīvnieku barība, bišu dravas u.tml.). Bet cilvēks nav Eiropas brūno lāču iespējamais medījums, tamdēļ lācis cilvēku nevajā.
- Lācis vāji redz, toties tam ir lieliska oža un dzirdē. Tas ir veikls skrējējs, labi peld un kokos kāpj daudz veiklāk nekā cilvēks. Labāk būt pavēja pusē.
- Lai izvairītos no satikšanās ar lāci, piemērota ir skaļa uzvedība mežā. Centieties būt pamanāms. Suņus labāk turēt pavadā.

Ja lācis pārsteidz, saglabāt mieru

- Satiekoties ar lāci, dodiet tam iespēju izvairīties no konflikta ar jums (brīvs atkāšanās ceļš). Bīstamākās var būt lāču mātes ar lācēniem, kā arī pēkšņi pārsteigts lācis.
- Nevajag tuvojies lācim, nevajag kontaktēties ar lācēniem. Pēc iespējas mierīgi jādodas prom, sekojot lāča uzvedībai.
- Ja lācis pamana cilvēku, vajag dot tam ziņu, ka esat cilvēks, mierīgi runājot. Ja iespējams, atkāpieties drošākā, augstākā vietā, izliecieties lielāks, nekā esat, var mierīgi pacelt un vicināt rokas. Izņēmums ir lāča māte ar lācēniem – tad dažreiz labāk būt nemanāmākam.
- Ja lācis tuvojās, dodiet tam vietu, lēnām attālinoties un vienlaikus to pieskatot (nepagrieziet pret lāci pilnībā muguru un neskriet).
- Ja lācis lēnām sāk tuvojies vai seko, nostājeties uz vietas. Atkārtojiet jau iepriekš veiktās rīcības – lēna, pārliecinoša balss, paceltas rokas. Apstāšanās un mierīga runāšana nomierina lāci, kurš ieņem aizsardzības pozīciju, nedaudz uzstājīgāka vajadzīga lācim, kurš cenšas nokļūt kontaktā ar jums.
- Ja lācis sāk attālināties, pagaidiet, kamēr viņš dodas prom.
- Ja lācis vienaldzīgi seko līdzī, jāaglabā miers un lēnām jāturpina attālināties, dodot iespēju lācim iet pa citu ceļu.

Ja lācis ir manāmi satraukts, agresīvs, uzbrūkošs

- Lāča stāvēšana uz pakāļajām neliecina par agresiju. Satraukts lācis šūpo galvu uz priekšu un atpakaļ, izdod dziļas elsas, skaņas, klabina zobus, skatoties uz jums, vai citas pret zemi.
- Sagatavojieties tuvas sadursmes situācijai – jūsu reakcija var būt lielākais noteicošais faktors tam, vai lācis sāks kontaktu. Neatkarīgi no uzbrukuma veida jūsu reakcijai jābūt vienādai: stāvēt uz vietas un izrādīt mierīgu pārliecību ar gatavību sevi aizstāvēt (piemēram, ar pretlāču aerosolu rokās).
- Lācis mēdz taisīt viltus skrējienus – tas apstājas un atkāpjas mirkli pirms sasniedz cilvēku. Arī tad jāaglabā miers un pozīcija, neskrienot prom. Var lietot pretlāča aerosolu. Jāturpina runāt mierīgā, dziļā balsī.

Ja lācis nonāk kontaktā ar cilvēku

- Ja lācim ir aizsardzības, izbīļa vai ziņkārres reakcija:
 - nogulieties uz vēdera un pēc iespējas labāk apsedziet galvu un kaklu ar rokām un plaukstām;
 - muguras aizsardzībai var noderēt mugursoma;
 - guļot stabilitātei izpletiet plati kājas, lai lācis nevar jūs vilāt;
 - palikšana mierā parasti izbeidz lāča agresiju;
 - pēc tam, kad lācis jūs apostījis, saglabājiet mieru un guliet uz zemes, lai lācim būtu laiks pamest teritoriju.
- Ja lācis ir izlēmis, ka jūs esat drauds vai esat to izprovocējis (Eiropas brūno lāču populācijā nav precedenta plēsonībai), lācis parasti nolaiz galvu, pieglaudz ausis, var elstot un klabināt zobus:
 - cīnieties par savu dzīvību pretī ar visu spēku, uzvedieties agresīvi;
 - centieties trāpīt lāča purnā tā vārigākajās vietās (galva, deguns, acis);
 - klieciet, blāujiet, lietojiet visus iespējamās papildlīdzekļus, centieties pasargāt savu seju, kaklu un vēderu.

Avots: LVMI “Silava” projekts “Lāču monitorings 2023.–2025. gadā”

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Materiāli tapuši ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA “Kurzemes Vārds”.